

Tájékoztató a nyugdíjcélú járadékokról

A járadék általános értelemben egy előre fizetendő rendszeres (havi, negyedéves, éves, stb.) juttatás, amelyek célja, hogy a jogosult megélhetését, anyagi biztonságát elősegítse.

Az öngondoskodás körébe tartozó, kifejezetten a nyugdíjas kori megélhetést elősegítő járadékok a magán- és önkéntes nyugdíjpénztárak által folyósított magán- és önkéntes nyugdíjpénztári járadék, a járadéktípusú életbiztosítások járadéka és a lakásért életjáradék szerződések keretében folyósított életjáradék.

Ezen nyugdíjcélú járadékok jellemzőiről az alábbiakban olvashat.

Nyugdíjpénztári járadék

A kötelező társadalombiztosítási nyugdíjrendszert váltották fel, illetve egészítetik ki a nyugdíjpénztárak, amelynek két formája a **kötelező magánnyugdíjpénztár** és az **önkéntes kölcsönös nyugdíjpénztár**.

I. Magánnyugdíjpénztár

A magánnyugdíjpénztár az önkormányzatiság elvén működő, a tagok tulajdonában lévő olyan intézmény, amely a **kötelező nyugdíjjárulék egy részét** és az esetleges kiegészítő befizetéseket tagdíjként gyűjti. A pénztártagok által rendszeresen befizetett tagdíj mértékét törvény határozza meg, ez jelenleg a havi jövedelmünk 8%-a. A tagdíjbefizetéseket a pénztár befekteti és a tagdíjat, valamint annak hozamát a tag egyéni számláján negyedévente jóváírja.

A felhalmozódott összeg nyugdíjkorhatár elérésekor történő felhasználási módjaira vonatkozó szabályok jelenleg alapvető átalakításon esnek át. A várható szabályozás alapján 2013-tól a nyugdíjpénztári megtakarításból kötelezően életjáradéki szolgáltatást kell majd vásárolni egy biztosítótól. A 2013-ig tartó átmeneti időszakban is várhatóan csak egyösszegű kifizetés lenne teljesíthető, de az összeg szabadon felhasználható lenne, nem kellene kötelező életjáradékot vásárolni. Az új szabályozás megjelenéséig természetesen még a jelenlegi előírások az irányadók (azaz a megtakarítást vagy járadékként vagy egy összegben lehet felvenni), de mindenképpen szem előtt kell tartani a közeljövőben várható lényeges módosulást.

A nyugdíjjáradék fedezete

A járadék fedezésének gyűjtésére, majd későbbi finanszírozására a pénztár úgynevezett *fedezeti tartalékot* képez, ide kerül a tagi befizetések – pénztártól függően – 94-95,5 %-a és

- az ennek befektetéséből származó realizált hozam,
- a fedezeti tartalék eszközeinek értékesítéséből származó bevétel, valamint
- az átlépő tagok által a más pénztárból hozott, a tag követelésének megfelelő összeg.

Ennek része az úgynevezett *szolgáltatási tartalék*, ami a folyósítás alatt álló nyugdíjellátások fedezete, melyet a tag járadékos időszaka alatt kap.

A fedezeti tartalékon belül a pénztár elkülönítetten kezeli a tagok egyéni számláit, ahol a felhalmozott összegeket 2008. január 1-től forint helyett úgynevezett elszámolási egységenként is nyilván lehet tartani. Legkésőbb 2009. január 1-ig azonban minden magán-

nyugdíjpénztárnak át kell állnia az elszámolási egység szerinti nyilvántartásra. Az egyéni számlákon eddig forintban kifejezett értéket a rendszer bevezetését követően elszámolási egységek darabszámának és az elszámolási egységek adott napi árfolyamának szorzataként fogják kiszámítani.

További **lényeges változás** a magán-nyugdíjpénztári rendszerben, hogy 2008. január 1-től itt is bevezették a hozamok további növelését szolgáló ún. **választható portfóliós rendszert**, egyelőre opcionális módon. Csak 2009. január 1-től lesz kötelező minden magán-nyugdíjpénztár számára e rendszer alkalmazása. Lényege, hogy a pénztár a felhalmozási időszakban lévő tagjainak egyéni számláján lévő összegeket a pénztár által előre kialakított portfóliók (az egyes befektetési lehetőségek meghatározott összetételű kombinációja) valamelyikébe fekteti a tag választása alapján. A választható portfóliók:

- klasszikus
- kiegyensúlyozott
- növekedési

A portfóliók ebben a sorrenden mind nagyobb kockázatot jelentenek, de egyúttal nagyobb hozammal is kecsegtetnek. Választás hiányában a pénztár az alábbiak szerint sorolja be tagjait aszerint, hogy a nyugdíjkorhatárig hátralévő idő

- a 15 évet meghaladja, akkor a tag egyéni számláját a növekedési portfólióba,
- 5-15 év között van, akkor a tag egyéni számláját a kiegyensúlyozott portfólióba,
- 5 évnél kevesebb, akkor a tag egyéni számláját a klasszikus portfólióba sorolja.

A választható portfóliós rendszer az önkéntes pénztárak esetében már korábban is működött, és miután ez a befektetési rendszer eredményesnek bizonyult a magán-nyugdíjpénztáraknál is bevezetésre kerül.

II. Önkéntes nyugdíjpénztár

Ez a nyugdíjpénztári forma, kizárólag **önkéntes alapon** szerveződik, nincs kötelező tagság és a tagdíjfizetés legkisebb mértékét is kizárólag a pénztár alapszabálya határozza meg.

Felhalmozott összegek fedezete, folyósítása

A pénztár szolgáltatásait - a magán-nyugdíjpénztári rendszerhez hasonlóan - a rendszeres tagdíjbefizetésekből szervezi és finanszírozza, amelyeket a már ismertett különböző kockázatú portfóliókba fektet. A pénztár a tag részére tagsági jogviszony létesítését követően egyéni számlát nyit, ezen halmozódik fel a befizetésekből, a munkáltatói tag hozzájárulásaiból és az egyéb befizetésekből (adomány) származó megtakarítás és annak hozama.

Az önkéntes pénztár esetében is többféle formában juthatunk hozzá megtakarításunkhoz, így rendszeres járadékként, egy összegben, illetőleg e kettő kombinációjaként történő kifizetésként.

- **Egy összegben** - a pénztár a tag részére az egyéni számláján lévő összeget egy összegben kifizeti.
- **Rögzített időtartamú / összegű járadékfizetés** esetén a pénztár a tag egyéni (szolgáltatási) számláján lévő összeget meghatározott időtartamig, meghatározott rendszerességgel fizeti. A tag halála esetén a kedvezményezett, illetve az örökös válik

jogosulttá, de ez esetben a szolgáltatás megnyílását követően a kedvezményezett (örökös) részére a pénztár nem járadékszolgáltatást teljesít, hanem részére a tagra jutó megmaradt vagyonrészt egy összegben kifizeti az előző pont szerint. A járadékfizetés *időtartama*- a tag választása szerint - legalább 3 év, és legfeljebb 20 év lehet, ezen belül annak hossza évenként változhat. A járadékfizetés *rendszeressége*- ugyancsak a tag választása szerint - lehet havi vagy éves. A járadékfizetés időtartamát és rendszerességét alapvetően a tag választása határozza meg, azonban a járadékfizetés időtartamát úgy kell meghatározni, hogy az éves járadék összege ne legyen kevesebb 20.000 Ft-nál, a havi járadék összege pedig 5.000 Ft-nál.

- A tag a nyugdíjkorhatár elérésekor vagy azt követően úgy is választhat, hogy az egyéni számláján felhalmozódott összeg egy részének egyösszegű kifizetését, fennmaradó részének pedig rögzített időtartamú járadék formájában történő kifizetését kéri. Ez az **egyösszegű nyugdíj szolgáltatás és a rögzített időtartamú járadék kombinációja**.

A felhalmozási időszakban összegyűjtött összeget járadékként a **nyugdíjkorhatár elérésekor** vagy azt követően lehet igényelni.

Mód van egyösszegű kifizetésre akár már a nyugdíjkorhatár elérését megelőzően is, feltéve, hogy a belépéstől számított kötelező 120 hónapos (10 éves) várakozási idő eltelt. Fontos felhívni a figyelmet azonban arra, hogy az ilyen kifizetés nem minősül nyugdíjcélú kifizetésnek, ezért adóköteles.

További fontos részlet, hogy az önkéntes pénztárak esetében a törvény nem teszi kötelezővé az elszámolási egység szerinti rendszer bevezetését, mégis van olyan önkéntes pénztár, amely elszámolására ezt a rendszert alkalmazza. Ennek különös jelentősége ad, hogy az 1998-ban pénztártaggá válóknak most jár le a minimum várakozási idő, nem mindegy azonban, hogy milyen napi árfolyamon veszik fel megtakarításukhoz. Érdeemes ezért a pénztár honlapján figyelemmel kísérni a napi frissítésben megtalálható portfóliók árfolyamait.

Az önkéntes nyugdíjpénztári kifizetés a tag írásos kérelmére történik, a kifizetést a pénztár maga folyósítja. Ennek a felhalmozási módnak az előnye, hogy a hozam kamatadó-mentes. Egy 2007-es törvénymódosítás értelmében a hozam már akár háromévente is felvehető.

Járadéktípusú életbiztosítás

Időskori megélhetést biztosító nyugdíjcélú járadékot nem csak a nyugdíjpénztári rendszer kínál, hanem néhány biztosítónak is van ilyen szolgáltatása.

Járadékbiztosítás – haláleseti életbiztosítás

Az életjáradék - kockázati és megtakarítási elemeket is tartalmazó - életbiztosítások közé sorolható, ezért életjáradék-szolgáltatást kizárólag életbiztosítók nyújthatnak.

Szemben a haláleseti életbiztosítással, mely a biztosított halálakor fizet, a járadékbiztosítás (bizonyos kiegészítő szolgáltatásoktól eltekintve) csak addig, amíg a biztosított életben van. A járadékbiztosítás célja tehát nem a biztosított hátramaradottjairól, hanem a biztosítottól való gondoskodás, amíg az él.

Mikor és kinek célszerű az életjáradék?

Az időskori megélhetés alapja az aktív korban felhalmozott vagyon, ennek kamatát, vagy esetleg magát a vagyont éljük fel fokozatosan (ütemezett vagyonfelélés) a nyugdíjas évek során.

Az ütemezett vagyonfeléléssel azonban az a probléma, hogy az ütemtől függően felhalmozott vagyon egy előre kiszámított időpontra teljesen elfogy, azonban azt nem lehet előre megmondani, hogy ez az időpont hogyan aránylik a felhalmozó hátralévő élettartamához. Optimális esetben a vagyon pont az élet végén fogy el, mert akkor pont feléltük megtakarításunkat. Ha a halál előbb bekövetkezik, mint hogy a vagyont elfogyasztanánk, az azt jelenti, hogy megelégedtünk a lehetőségeknél alacsonyabb életszínvonallal, ellenkező esetben viszont életünk egy szakaszán megfelelő megélhetés nélkül maradunk.

A megoldás ilyenkor az élettartam bizonytalan hosszúságából adódó kockázat megosztása másokkal, a kockázatra szóló veszélyközösség alakítása, vagyis a biztosítás. Az ütemezett vagyonfelélésben lévő kockázat másokkal való megosztásának módja az életjáradék-biztosítás, amelynek lényege, hogy pont addig tart, ameddig szükség van a belőle származó jövedelemre, vagyis a nyugdíjas kortól az élet végéig tart.

Életjáradék működése

Az életjáradék-biztosítást kötők egy veszélyközösséget alkotnak, és a veszélyközösségen belül átcsoportosítják a fizetett tőkéket azoktól, akiknek arra már nincs szüksége, mert az átlagosnál rövidebb ideig élnek, azokhoz, akik az átlagosnál hosszabb ideig élnek, és így szükségük van a pénzre.

Hasonlóan a fentebb bemutatott nyugdíjpénztári megoldáshoz, a kockázatközösség tagjainak rendszeres díjbefizetéséből származó összeget a biztosító befekteti, és ennek hozadékát fizeti ki járadékként.

A járadékösszeg kiszámítása bonyolult matematikai képlet alapján történik. Az életjáradék biztosítást kötőről a biztosító vélelmezi, hogy átlagéletkort ér el, amit statisztikai adatok alapján állapítanak meg. Ehhez mérten lehet meghatározni a biztosított várható hátralévő élettartamát, ami függ a kortól, nemtől, egészségi állapottól.

Az egyéni járadékok összegének kiszámításakor a biztosítási matematikusok a biztosítást kötők alkotta veszélyközösség tagjainak száma, a tagok által fizetett tagdíjak (tőke) és kamatok, az egyes tagoknál várható élettartam, és a veszélyközösségre vetítve az egyes tagok túlélési valószínűsége figyelembe vételével kalkulálják ki biztosítottat megillető járadékösszeget.

Mivel az életjáradék alapesetben nem örökölhető, minden évben megtörténik az átcsoportosítás a meghalt tagoktól az élők felé, ez biztosítja azt, hogy az élőknek mindig akkora tartalékuk lesz, ami várható élettartamukra elegendő.

A járadék alapja a tőke

Az a tőke, amit a járadékszolgáltató intézménynek vagyis elsősorban az életbiztosítónak fizet a biztosított járadékért cserébe a „díj”. A díj mértéke két fő tényezőtől függ: egyrészt a biztosító kockázatától, illetve a biztosító költségeitől.

A biztosító kockázata elsősorban abból adódik, hogy nem tudja előre, hogy meddig él a biztosított, tehát meddig kell fizetnie a járadékot. Ez alapvetően függ a biztosított korától

(minél idősebb, várhatóan annál rövidebb ideig fog a biztosító fizetni neki), a nemétől (a nők tovább élnek, mint a férfiak, ezért nekik drágább a járadék), az egészségi állapottól (a beteg emberek rövidebb ideig élnek, mint az egészségesek, tehát az előbbieknél olcsóbb lehet a járadék), és még sok más tényezőtől.

A biztosítónak az is kockázatot jelenthet, ha a törvény bizonyos kötelezettségeket ró rá, pl. a kötelező infláció szerinti indexálás, hiszen a befektetései hozamából nem biztos, hogy minden évben telik erre. Ilyenkor a nagyobb kockázatot a díj növelésével kompenzálja.

A biztosítónál felmerülő költségek alapvetően a tartalékok kezeléséből, a tőke befektetéséből, működtetésből és egyéb kiadásokból, így a járadék folyósításából, taggal való levelezésből tevődik össze.

Az életjáradékok fajtái

Járadékot - a nyugdíjpénztári járadékszolgáltatásnál már felsoroltakhoz hasonlóan - különböző változatokban lehet kötni. Néhány fontosabb fajtája az életjáradéknak:

- **Azonnal induló élethosszig tartó járadék**, ami a tőke biztosítóhoz történő befizetésétől kezdve a járulékos hátralévő egész életén át tart.
- **A korlátozott tartamú életjáradék**, amely az élethosszig tartó járadéktól annyiban tér el, hogy csak egy bizonyos élettartamra szól, ennek elérte után akkor is véget ér, ha a biztosított még él. Természetesen, ha a biztosított halála a meghatározott tartam lejárta előtt bekövetkezik, akkor a járadékszolgáltatás is megszűnik.
- **A halasztott életjáradék** élethosszig tart, de nem indul meg azonnal, amikor a biztosítóhoz befizetik a tőkét (díjat), hanem csak a „halasztási” idő leteltével (pl. biztosítás megkötését követő 15 év). Az ilyen életjáradék díja annál kisebb minél nagyobb a halasztás, mivel egyre kisebb a valószínűsége annak, hogy a biztosított a halasztás végéig megéli.
- **Az elől garanciaidős életjáradékot** már a magánnyugdíjpénztár vonatkozásában ismertettük, lényege, hogy a szerződésben meghatározott időre a biztosító garantálja a járadékot még akkor is, ha a biztosított időközben meghal, ez esetben a kedvezményezett (illetve örökös) kapja a járadékot.
- **A hátul garanciaidős életjáradékról** már szintén esett szó, itt a biztosított halála után még néhány évig folyósítja a járadékot a biztosító.
- **A kétszemélyes járadéknak** pedig két biztosítottja van, általában egy házaspár két tagja, ahol a közösen vásárolt járadékot alapját a két biztosított közösen halmozza fel. Előfordulhat, hogy a járadék összege csökken, ha az egyik fél meghal, de a járadékszolgáltatás csak akkor szűnik meg, ha mindkét fél elhalálozott.

Szükséges kiemelni, hogy **nem mindenfajta életjáradék alkalmas nyugdíj céljára**. Nagyon fontos ugyanis, hogy a járadék semmiképpen se érjen véget valamikor nagyon idős korban. Ezért nyugdíjjáradékként néhány kivétellel csak az élethosszig tartó életjáradékok jöhetnek szóba, vagyis a fentiek közül:

- az azonnal induló élethosszig tartó járadék
- az azonnal induló elől, vagy hátul garanciaidős életjáradék
- a halasztott életjáradék
- a kétszemélyes életjáradék

Természetesen a 4 felsorolt életjáradék-fajta nem tetszőlegesen választható, függ a biztosított(ak) élethelyzetétől, hogy melyiket célszerű vásárolni.

A járadékokkal kapcsolatban nagyon fontos tudnivaló, hogy az életjáradékok, illetve a mögöttük lévő tőke nem örökölhető. Nem örökölhető, hiszen mint láttuk az egy idő után már alapvetően a veszélyközösség meghalt tagjainak a tőkéjéből származik, vagyis a veszélyközösség pénze. Ahhoz, hogy a biztosító teljesíteni tudja a járadékosoknak tett ígéretét, nem adhat szabad rendelkezést számukra a járadék-tartalék felett, mert ha ez történe, akkor a veszélyközösség rövid idő alatt összeomlana. Tehát, aki életjáradékot vásárol, az jól gondolja át, hogy valóban magára szánta azt a tőkét, vagy inkább a hozzátartozóinak szeretné juttatni. Ez alól természetesen kivétel a kétszemélyes járadék.

Aki biztos megélhetést szeretne nyugdíjas éveire, annak érdemes több nyugdíjcélú megtakarítási formát is igénybe vennie, és minél korábban tudatosan készülni erre az életszakaszra. A most pályakezdő fiatal a tb-nyugdíj és magán-nyugdíjpénztári járadék mellett helyesen gazdálkodik, ha önkéntes nyugdíjpénztári megtakarítást is választ (egy részvénytúlsúlyos portfólióval) vagy akár nyugdíj-előtakarékosági számlát nyit, hiszen ezzel hosszú ideig tud megtakarítani, ami hosszú távon kedvező hozamot biztosít, és e mellett még adókedvezményre is jogosulttá tesz.

Lakásért életjáradék

A lakásért életjáradék konstrukció nem tartozik a Felügyelet által ellenőrzött pénzügyi szolgáltatások közé. Egyre többen választják azonban ezt a terméket, mert sok idős ember helyzetét jellemzi, hogy alacsony a nyugdíjból kell megélnie, viszonylag nagy értékű saját tulajdonú lakásban, amelynek fenntartása az alacsony bevételei miatt nehezen kigazdálkodható.

A konstrukció legfontosabb elemei

A fentebb bemutatott példaktól eltérően ennél az életjáradék fajtánál a „fedezet” az időskorú saját tulajdonú ingatlana.

A lakásért életjáradék program lényege, hogy egy pénzügyi intézmény megvásárolja az időskorú ingatlanát, de a vételárát nem azonnal egy összegben fizeti ki, hanem az eladó haláláig minden hónapban egy adott összeget: életjáradékot folyósít. Az eladó a szerződésben megállapodottak szerint az ingatlanban maradhat, vagyis az ingatlana tulajdonjogát átadja, de azon holtig tartó haszonélvezeti joga marad fenn. A nyugdíjas a lakást rendeltetésszerűen, állagmegóvó módon használhatja, de a továbbiakban a tulajdonossá váló társaság fizeti az ingatlanral kapcsolatos jelentősebb karbantartási munkákat, esetleg a közös költséget, illetve az ingatlanra megkötött biztosítás esedékes díjait is. E kérdésekben a szerződés az irányadó.

A járadékos nem csak havi járadékban, hanem egy járadékösszegben is részesül, ami általában az ingatlan értékének 5-35%-áig terjedhet. Értelemszerűen minél nagyobb az egyösszegű kifizetés, annál alacsonyabb a havi járadék összege. Fontos tudni azonban, hogy az egyösszegű kifizetés után adófizetési kötelezettség áll fenn.

A járadékfizetés az eladó haláláig, élethosszig tart, ezt követően a társaság a járadék fejében megvásárolt ingatlant eladja, bérbe adja vagy egyéb módon hasznosítja.

A járadékos úgy is dönthet, hogy életvitelszerűen kiköltözik az ingatlanból és nyugdíjas otthonba, rokonokhoz, külföldre költözik. Ez esetben az ingatlan egy meghatározott türelmi idő eltelte után eladhatóvá válik.

Mindkét esetben - akár az ingatlanban marad, akár nyugdíjas otthonban, rokonokhoz, vagy akár külföldre költözik a járadékos - az előleget és az életjáradékot megkapja.

A járadék összege, folyósítása

A járadék összegének számításakor az ingatlan aktuális forgalmi értékét, továbbá az ügyfél életkorát, várható élettartamát veszik alapul, és az így kiszámított összeget a szerződésben meghatározottak szerint (általában évenként) a KSH által az előző évre vonatkozó inflációs rátával növelt járadékszámítási modell szerint újraszámítják. A folyósítás az ügyfél kérelmére csekken vagy bankszámlára történik.

Magyarországon hagyományosan lehetőség volt arra már korábban is, hogy magánszemélyek vagy önkormányzatok időskorú személlyel életjáradéki szerződést kössenek, oly módon, hogy az időskorú részére fizetett életjáradék ellenszolgáltatása a tulajdonában álló ingatlan. Magyarországon üzletszerűen e tevékenység néhány éve jelent meg a piacon és jelenleg három pénzügyi társaság nyújt ilyen szolgáltatást, a Hild Zrt., az OTP Életjáradék Zrt. és az FHB Életjáradék Zrt.

Szerződéskötés feltételei

Az egyes konstrukciókban fellelhető eltérések mellett azonos feltétel, hogy az ingatlan tulajdonjogát az adhatja el életjáradékért, aki legalább 65 éves nyugdíjas, az általa felkínált ingatlan legkevesebb 5 millió forintot ér, és az ingatlan 100%-ig saját tulajdonában van (házaspár esetén a házaspár teljes tulajdonában).

Fontos kritérium, hogy a leendő ügyfélnek döntés- és cselekvőképes állapotban legyen, tehát más nem kötheti meg a nyugdíjas nevében a szerződést.

A Felügyelet korábban már vizsgálta a konstrukciót és megállapította, hogy a jelenlegi jogi szabályozás mellett az nem minősül biztosításnak, ezért az ilyen szerződéseket nyújtó szolgáltatókra a Felügyelet tevékenysége nem terjed ki. Ennek ellenére felhívjuk a figyelmet, hogy a viszonylag egyszerűnek látszó és biztonságot nyújtó konstrukciónak is meg lehetnek az árnyoldalai. Adódik ez egyrészt abból, hogy a szerződéssel érintett réteg viszonylag kiszolgáltatott helyzetű időskorú lakosság, így a szolgáltatók és igénybevevők között jelentős a tájékozottságbeli eltérés. A lakóingatlan ilyen formájú értékesítésének is vannak adó vonzatai, továbbá az értékesítéssel az esetleges örökösök elesnek az öröklés lehetőségétől.

Mivel hosszú távú szerződéses jogviszony jön létre a szolgáltató és járadékos között fontos tisztázni a szerződésszegés eseteit: mi történik, ha a szolgáltató nem teljesít? szerződés megszűnésekor kit illet a lakás tulajdonjoga? hogyan történik az elszámolás, amennyiben a járadékos (eredeti tulajdonos) visszakapja a lakását? stb. Fontos ellenőrizni azt, hogy az ingatlan-nyilvántartásba valóban bejegyzésre került-e az eredeti tulajdonost illető holtig tartó haszonélvezeti jog és életjáradéki jog.

A Felügyelet minden esetben felhívja a figyelmet arra, hogy a szerződést alaposan az apró betűs részekre kiterjedően is olvassák el, mert a reklámokból, rövid tájékoztató filmekből megszerezhető információk nem tartalmazzák a szükséges és fontos részleteket, és mivel itt ingatlanunkról, lakhatásunkról van szó, minden apró részletnek jelentősége van.